

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

**KADIN ERKEK FIRSAT EŞİTLİĞİ
KOMİSYONU**

**İSTANBUL SÖZLEŞMESİNİN
ETKİN UYGULANMASI VE
İZLENMESİ KONULU ALT
KOMİSYON TUTANAKLARI**

17.01.2019 Perşembe

17 Ocak 2019 Perşembe
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 14.40
BAŞKAN: Hülya NERGİS (Kayseri)

BAŞKAN – Değerli Komisyon üyeleri, basın mensupları; hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

İstanbul Sözleşmesi’nin Etkin Uygulanması ve İzlenmesi Alt Komisyonunun 3’üncü toplantısını açıyorum.

Malum, KEFEK Komisyonunun 5’inci toplantısında alt komisyonun kurulmasına karar verilmişti, o kapsamda da iki toplantı daha önce gerçekleştirdik. İkinci toplantımızda Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığından, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünden bürokratlarımız katılmıştı ve Hükümet ve Bakanlık nezdinde kadına yönelik şiddetin önlenmesiyle alakalı yapılan çalışmalar etraflı bir şekilde bize sunulmuştu. Bugünkü toplantımızda da İstanbul Sözleşmesi kapsamında İstanbul Sözleşmesi’nin uygulanmasıyla alakalı takibi yapmak üzere Avrupa Konseyi nezdinde kurulmuş olan GREVIO’nun temsilcisi Feride Acar Hoca’nın çağrılıp bize bir sunum gerçekleştirmesi konusunda ikinci toplantıda burada bir fikir birliği sağlanmıştı, o kapsamda kendilerini davet ettik ve ben kendilerine söz veriyorum.

Hocamız sunumunu gerçekleştirdikten sonra söz almak isteyen arkadaşlarımıza söz vereceğim.

Buyurun Hocam.

AVRUPA KONSEYİ İSTANBUL SÖZLEŞMESİ KOMİTESİ (GREVIO) BAŞKANI PROF. DR. AYŞE FERİDE ACAR – Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkan, diğer değerli başkanları da saygıyla selamlıyorum. Bütün üyelere de katıldıkları için tekrar hem teşekkür ediyorum hem de burada olmaktan ne kadar mutlu olduğumu, onur duyduğumu ifade etmek istiyorum, çok teşekkür ederim.

Şimdi, Sayın Başkanın bahsettiği gibi ben İstanbul Sözleşmesi ve İstanbul Sözleşmesi’nin denetim organı olan GREVIO’nun, benim Başkanı olduğum GREVIO’nun, Türkiye’ye ilişkin raporuyla ilgili olarak konuşacağım ama bu konuşmayı yapabilmek için öncelikle biraz bir genel çerçeve çizmek istiyorum. Çok uzatmayacağım çünkü bir kısmınızın biliyorum, Mardin’de yapılan toplantıda bu genel çerçeve kısmını zaten sundum, orada bulunanlar için bir ikinci tekrar olabilir bu. Biraz orada sabır gösterirseniz eğer ondan sonra diğer konuya da geçeceğimi söyleyeyim.

Şimdi, İstanbul Sözleşmesi bir ulusal üstü norm, bir normlar dizisi, yasal olarak bağlayıcı bir norm, sözleşme olması itibarıyla. Dolayısıyla ama bu kadınlara yönelik şiddet ve kadınlara yönelik ayrımcılık konularında İstanbul Sözleşmesi’nden başka birtakım ulusal üstü normlar da var. Bunların bir kısmı Türkiye’nin taraf olmadığı sözleşmeler veya norm yapıları, bir kısmı Türkiye’nin de taraf olduğu yapılar. Şimdi bu kapsamda bakacak olursak şiddet konusu nispeten uluslararası düzlemde de daha yeni üzerinde bu kadar ısrarla durulan ve ayrıntılı şekilde durulan bir konu, kadınlara yönelik şiddetten bahsediyorum. Çünkü erken dönem uluslar üstü düzenlemelere bakacak olursak bunun ayrı bir konu olarak ele alınmadığını daha ziyade böyle, kadınların korunması ve insani bir yaklaşımla onlara ilgi ve koruma gösterilmesi gerektiği perspektifinden bakan bir yaklaşım var. Bunu da örneğin İkinci Dünya Savaşı sonrasında yapılan Cenevre sözleşmelerinin kadın esirlerle ilgili maddelerinde filan görüyoruz. Hâlbuki geçtiğimiz elli yılda artık bu konuya dünyanın yaklaşımında çok farklı bir dönüşüm olduğu da gerçek.

Şimdi, kadınlara yönelik şiddetin büyük bir kısmı özel yaşam koşulları içerisinde evde, ailede ve özel yaşamda olduğu için uzun süre bunun, bu meselenin bir mahrem alan konusu olduğu, bir özel yaşam konusu olduğu düşünülmüş ve bunun devleti pek ilgilendiren bir tarafı olmadığı yönünde

bir yaklaşım olmuş. Bu artık değışti, özel yaşam konusu olarak bakılmıyor, dünyanın her tarafında kadınlara yönelik şiddet, bunun önlenmesi, bununla ilgili tedbirlerin alınması bir kamu alanı konusu, bunun için kanunlar yapılıyor, bunun için birtakım önlemler alınıyor.

Keza, demin bahsettiğim gibi, bir insani yaklaşım konusu olmanın da ötesine geçildi bu konuda. Artık burada kadınların birtakım haklarının ihlal edildiği ve söz konusu olanın bir merhamet konusu, bir insani yardımlaşma veya destek konusu olmaktan öte bir haklar meselesi olduğu yönünde de bir gene anlayış yerleşmiş durumda dünya kamuoyunda. Gene bu gelişme çizgisinin bir aşamasında kadınlara yönelik şiddetin de başka şiddet türleri, başka birtakım suçlar gibi bir ceza hukuku konusu olduğu düşünülmüş, o da yani bir insanın başka bir insanı darp etmesi suçsa bir erkeğin bir kadını da darp etmesi suçtur diye bunun bir ceza hukuku konusu olarak o kapsamda değerlendirilmesi gerektiği düşünülmüş. Artık bundan da vazgeçilmiş durumda dünyamızda çünkü meselenin bu kadar böyle toplumsal cinsiyet faktörünü içermeyen bir biçimde buna bakılmasının gerçekçi olmadığı anlaşılmış durumda, artık bunu bir ceza hukuku konusu olarak değil, bir insan hakları hukuku konusu olarak ele alıyor, dünya. Kadınlara yönelik şiddetin sonuç itibarıyla da bir insan hakları ihlali olduğu yönünde bir belirlenmiş görüş ve de buna katılım dünya kamuoyu için gerçek ve de bütün uluslar üstü normlar için.

Şimdi, gene uluslar üstü normlara şöyle bir genel olarak bakarsak -ben bunun detayına girmeyeceğim- bir Birleşmiş Milletlerin Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi var, bunun İngilizce adının kısaltmasıyla “CEDAW” diye artık bütün dünyada anılan bu temel araç, temel ulusal üstü düzenleme. 189 Birleşmiş Milletler üyesinin kabul ettiği bir sözleşme, uygulamayı kabul etmiş değil hepsi fakat böyle bir sözleşmenin yapılması gereği Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilmiş daha eski yıllarda. Ondan sonra gördüğümüz bir ikinci tür düzenleme ise bu mesela CEDAW sözleşmesinde olmayan birtakım konuları veya daha az değinilen birtakım konulara zaman içerisinde bilgilerimiz arttıkça ve bakış açımız daha derinleştikçe bir nevi ekleme getiren genel tavsiyeler çıkıyor. Bunlar CEDAW Komitesi tarafından genel tavsiyeler hazırlanıyor. Türkçede genel tavsiyelere “esnek hukuk” diye bakılıyor yani bunlar sözleşmenin içerisinde imza atılmış şeyler değil ama ona çok yakın ehemmiyeti olan ve çoğu zaman bir sonraki yasal bağlayıcı sözleşmenin temelini teşkil eden türden gelişmiş görüşler oluyor. Şiddet konusunda da işte böyle CEDAW Komitesinin bir 1991 yılında ilk defa çıkardığı 19 no.lu genel tavsiyesi var ki biraz sonra ona değineceğim. Bir de 2017 yılında gene CEDAW’ın çıkardığı 35 no.lu genel tavsiye var, bu da kadınlara yönelik şiddetin toplumsal cinsiyete dayalı boyutunu daha çok açıklayan ve standartları daha ileri aşamalara taşıyan bir genel tavsiye.

Şimdi, gene bu tabloya baktığınız zaman İstanbul Sözleşmesi’ni de görüyoruz. İstanbul Sözleşmesi, CEDAW gibi yasal olarak bağlayıcı ve de bir hukuki belge ama bu bir Birleşmiş Milletler belgesi değil, bir Avrupa Konseyi belgesi. Dolayısıyla Avrupa Konseyi üyesi devletlerin kabulüyle meydana çıkmış bir sözleşme. Bunlardan farklı olarak da bütün bunlara ilaveten de birtakım siyasi belgeler de var, bunlar mesela Birleşmiş Milletlerin Pekin Konferansı sonrası düzenlenen Pekin Bildirgesi, burada da kadınlara yönelik şiddet konusu ele alınıyor. Birleşmiş Milletlerin kadınlara yönelik şiddet konusunda özel bir bildirgesi var ve buna bağlı olarak kurulmuş olan bir özel raportörlük sistemi var. Bu belgeler de yine aynı sistemin içerisinde yer alan, birbirini tamamlayan unsurlar bunlar. Bu bahsettiğim son iki belge yasal olarak bağlayıcı olan normlar içermiyor ama siyasi belgelerdir; devletler altına imza atmış, bunları uygulayacağını demiş.

Bir de bütün bunlara ilaveten tabii, mahkemelerin mahkeme kararları var. Örneğin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yine kadınlara yönelik şiddet konusunda biriken bir literatürü var, CEDAW Komitesinin kişisel başvurular dolayısıyla çıkardığı şiddet konusunda birtakım kararlar var. Dolayısıyla bunların hepsi bir bütün olarak uluslararası yasal ve diğer düzenlemeler dediğimiz bütünü ortaya çıkarıyor.

Dünyanın başka yerlerinde farklı bölgesel sözleşmeler de var. Avrupa’da İstanbul Sözleşmesi olduğu gibi, Latin Amerika bölgesinde Belem do Para, Afrika bölgesi içinde Maputo Protokolü diye, şiddete yönelik, İstanbul Sözleşmesi’nden çok daha az gelişmiş ama böyle belgeler de var.

Şimdi, bunu anlattıktan sonra, CEDAW’la İstanbul Sözleşmesi arasındaki farkı konuşacak olursak, çok genel şunu söyleyeyim: Birisi bir insan hakları sözleşmesi, diğeri de insan hakları sözleşmesi ama birisi küresel, diğeri bölgesel. Birisinin, CEDAW’ın amacı, kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı yok etmek, İstanbul Sözleşmesi kadınlara yönelik şiddet ve ev içi şiddeti yok etmek amaçlı ve her ikisi de bağımsız uzman denetimiyle gözden geçiriliyor, tarafların imzaladıkları bu belgelere ne kadar uydukları ne kadar etkin bir uygulama yapıldığını görmek için her iki yapının da uluslararası seçimle gelen bir uzman denetim heyeti var. Ben büyük bir onur duyarak söylüyorum her yerde hem CEDAW Komitesinin on altı yıl üyeliğini yaptım, yeni, bu sene yılbaşı itibarıyla o bitti, Başkanlığını da yaptım ve GREVIO’nun da şu anda Başkanımı, kurulduğunda beri. Dolayısıyla bu iki yapının birbirleriyle olan ilişkisinin çok yakın şahitlerinden birisiyim, öyle diyeyim yani içinde yaşamış bir insanım.

Şimdi, CEDAW kadınların insan haklarının bireysel ve evrensel olarak tanınıyor. Buradan kastedilen ne? Kadınların insan hakları her kadının kendisinin sahip olduğu haklardır, birey olarak sahip olduğu haklardır. Yani birisinin bulunduğu konumdan dolayı değil, yani birisinin eşi olmaktan veya bir aileye mensup olmaktan veya şöyle bir meslek sahibi olmaktan gelen hakları değil, doğrudan doğruya birey olarak sahip oldukları haklardır ve bunlar evrenseldir, yani bütün kadınlar için dünyanın her tarafında aynıdır diyor CEDAW Sözleşmesi. Dolayısıyla CEDAW’ın ruhunda ve özünde böyle hani Afrikalı kadınlar için başka haklar, Avrupalı kadınlar için farklı haklar, Müslüman kadınlar için başka, Hristiyan kadınlar için başka haklar gibi bir anlayış yoktur CEDAW Sözleşmesi’nin özünde. Bu hakların pek çoğu da maalesef dünyanın birçok tarafında kadın oldukları için ihlal edilmektedir; bunu da CEDAW tabii ki belirtiyor.

Ayrımcılığı da tanımlıyor CEDAW Sözleşmesi. Cinsiyet nedeniyle yapılan ve kadınların işte bu demin bahsettiğim bireysel ve evrensel olan haklarından bütünüyle yararlanmalarını engelleyen, temel özgürlüklerini kısıtlayan her türlü ayırım, mahrumiyet, kısıtlama ayrımcılıktır diyor ve bütün ölçütleri CEDAW, kadınlarla erkekler arasında bir toplumdaki farklar üzerinden kuruyor.

Genel tavsiye 19; dediğim gibi şiddete ilişkin. Niçin şiddete ilişkin? Çünkü CEDAW Sözleşmesi yapıldığı zaman 1970’li yıllarda kadınlara yönelik şiddet konusu açıkça böyle Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda konuşulmuyor. Konuşulmak isteniliyor, bazı devletler bunu da sözleşmenin içine koyalım diyorlar ama bu tepki görüyor çünkü o zamanki ahlak anlayışı diyeyim, yahut bir nevi -yani ahlak değil aslında doğru kelime de- bakış açısı birçok devletin temsilcisinin orada böyle kadınlara yönelik şiddet bizim ülkemizde olmaz demesini gerektiriyor ve bunu söylüyorlar Genel Kurulda zaten. “Bu ne biçim şey? Bunu sözleşmeye koymak varlığını kabul etmek olur. Hâlbuki biz kadınlarımızı baş tacı yaparız.” yaklaşımıyla buna dönemin ruhu karşı çıkıyor. Ancak sözleşme yürürlüğe girdikten sonra 1976’dan 1991’e kadar olan sürede bu CEDAW Komitesi görüyor ki rapor veren her ülkede temel sorunlardan birisi kadınlara yönelik şiddet. Dolayısıyla bu sözleşmede bir eksiklik var, bunun açıkça olmaması bir eksiklik deniliyor ve bir genel tavsiye getiriyor. Diyor ki: “Kadınlara yönelik şiddet, kadınlara kadın oldukları için yöneltilen veya onları orantısız olarak etkileyen şiddettir.” Yani ev içi şiddet diyoruz, aile içi şiddet deniliyor Türkiye’de; bu sadece kadınlara olmuyor belki ama orantısız olarak kadınları etkilediği bir gerçek. Dolayısıyla “Bu, kadınlara yönelik şiddettir.” diyor CEDAW Sözleşmesi ve “Bu tür şiddet bir ayrımcılıktır.” diyor. CEDAW da ayrımcılıkla ilgili olduğu için “Şiddet CEDAW’ın bütün genel kapsamı içerisinde bakılması ve göz önüne alınması gereken çok önemli bir unsurdur.” diyor çünkü şiddet gören kadınların hak ve özgürlüklerini tam anlamıyla kullanmaları mümkün değildir; kadınlar şiddet gördüğü zaman bu hak ve özgürlüklerini erkeklerden daha az kullanabilme durumundadırlar anlayışıyla hareket ediliyor.

Şimdi gelelim İstanbul Sözleşmesi'ne böyle bir genel çerçeve varken. İstanbul Sözleşmesi, bu genel çerçevenin varlığına rağmen ve Avrupa devletlerinin hepsi CEDAW'a taraf olmuş olmasına rağmen kadınlara yönelik şiddete ilişkin olarak Avrupa kapsamında ciddi bir sorun olduğu ve bununla baş edecek yeni birtakım araçlara ihtiyaç olduğu anlayışıyla ortaya çıkmış bir gerek ve bu sözleşmeni tam adı, gördüğünüz gibi uzun bir adı var Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi. Sözleşme imzaya İstanbul'da açıldı Türkiye'nin Avrupa Konseyi Başkanlığını yürüttüğü dönemde ve âdet olduğu üzere nerede imzaya açılıyorsa o şehrin adıyla anılıyor; dolayısıyla bu da İstanbul Sözleşmesi oldu ve de çok da iyi oldu benim kişisel kanaatim. Çünkü şunu da söyleyeyim, her yerde söylüyorum, burada da aynı şekilde ifade edeyim. Ben İstanbul Sözleşmesi'ni Türkiye adına müzakere eden kişiyim iki yıl boyunca Türkiye adına ve tabii Dışişleri Bakanlığının da çok desteği oldu ve şöyle söyleyeyim, hem Dışişleri Bakanlığı hem ben oradaki müzakereci olarak bunun o tarihe yetişmesi ve İstanbul'da imzalanmasını gerçekten çok arzu ettik. Çünkü bunun doğru mesajı verdiğini de düşünüyorduk kadın hakları açısından, kadınlara yönelik şiddete ilişkin olarak Türkiye'nin konumunu belirlemesi açısından ve hatta ben o zaman gazeteciler bu konuyu sorduğunda şöyle bir cevap vermiştim: "Türkiye sadece kadınlara yönelik şiddetle ilişkili olarak tanınmak istemiyor, kadınlara yönelik şiddetle en iyi mücadeleyi yapan ülke olarak tanınmak istiyor; bu onun belirtisi." diye bir şey de söyledim. Böyle de anlaşıldı hakikaten çok büyük ölçüde.

Sözleşme 2014'te yürürlüğe girdi ve bugün 45 devlet tarafından imzalanmış durumda. Avrupa Konseyi'ne üye 47 devlet vardır. Avrupa Konseyi, biliyorsunuz Avrupa Birliğinden farklı olarak merkezi Strasbourg'da olan uluslararası örgüt.

Bir de uluslararası sözleşmelerde bir yanlış anlama olmasın diye kusura bakmaksızın açıklayayım. Sözleşmeyi imzalamak sadece bir niyet olarak bunun bütününe karşı çıkmadığınızı gösteren bir belge, bir siyasi davranış aslında sözleşmeyi imzalamak. Ondan sonra gelen aşama onaylamak ki sözleşmenin maddelerini sizin devletin ve ülkeniz açısından geçerli kılan hukuki adım o, onaylamak kısmı. 45 devlet imzalamış, 33 devlet onaylamış durumda. Türkiye, biliyorsunuz ilk imzalayan ve ilk onaylayan devlettir ve çekincesiz olarak imzalamış ve onaylamışsınız biz İstanbul Sözleşmesi'ni. İmzalamayanlar Rusya Federasyonu ve Azerbaycan şu anda. Avrupa Birliği de ayrıca Avrupa Birliği olarak sözleşmeyi imzaladı. Avrupa Birliği ülkelerinin aşağı yukarı hepsi imzaladı, onayladı da birçoğu ama bir de birlik olarak da imzaladılar ve birlik olarak onaylamanın ayrıntıları üzerinde çalışılıyor. Burada, onaylayan ve de henüz onaylamamış olan devletlerin listesini görüyorsunuz.

Ben bu sunumu sekreteryaya bırakacağım, Sayın Başkana da bunu ifade ettim; dolayısıyla, oralarda görülebilir.

Şimdi, İstanbul Sözleşmesi'nin özelliği nedir? Niçin bu sözleşme pek çok yerde "altın standart" diye anılıyor, niçin "altın standart" deniliyor? Çünkü İstanbul Sözleşmesi giriş bölümünde açıkça diyor ki: "Kadınlar ile erkekler arasında tarihsel bir güç eşitsizliği vardır, bütün toplumlarda tarihten gelen bu var. Bu güç eşitsizliği kadınlara karşı ayrımcılığı getiriyor." CEDAW'ın da karşı çıktığı ayrımcılık olgusu. Ayrımcılığın en bariz ve de maalesef, en vahim diyeceğim şekli de "şiddet" olarak tezahür ediyor. "Dolayısıyla, kadınlara yönelik şiddet kadınlara yönelik ayrımcılıktan doğan bir şeydir. Ancak şiddet olduğu zaman şiddet bu güç eşitsizliğini tekrar, yeniden beslemekte ve güç eşitsizliği de ayrımcılığı yinelemektedir; dolayısıyla, ortaya fasit bir daire çıkmakta. Bununla, bu olguyla mücadele etmek için bu dairenin her boyutundan girdi yapmak gerekir." diyor sözleşme yani "Sadece 'kadınlara yönelik şiddetle mücadele' diye bir şey olamaz, güç eşitsizliğiyle ve ayrımcılıkla mücadele etmek durumundasınız çünkü bu yapısal bir ilişkidir." diyor. Bu da sözleşmeyi son derece özgün ve ileri bir belge hâline getiriyor; onun için de bütün dünyada "altın standart" diye biliniyor İstanbul Sözleşmesi.

“Toplumsal cinsiyet” kavramını tanımlayan ilk bağlayıcı metin bu. Toplumsal cinsiyet daha önce, akademik literatürde biz otuz senedir “toplumsal cinsiyet” kavramını kullanıyoruz, belki elli sene önce başlanmıştı ama uluslararası hukuki belgelerde “toplumsal cinsiyet” -İngilizcede “gender”- kavramının hukuki bir tanımı İstanbul Sözleşmesi’ne kadar yoktu. Siyasi belgelerde var -Pekin Platformu falan gibi- ama burada yoktu; şimdi var artık, biraz sonra ona değineceğim.

Şiddeti, işte, ayrımcılık ve insan hakları ihlali olarak söylüyor. Ve kadınlara yönelik şiddet için sözleşmenin kullandığı terim artık sadece kadınlara yönelik şiddet değil, “toplumsal cinsiyete dayalı kadınlara yönelik şiddet” diye tanımlıyor, yaklaşım bu. Ve de bu hukuki bir belge olduğu için de bu kavramlara meşruiyet, bir de aynı zamanda hukuki bağlayıcılık da getiriyor.

Şimdi, hepsini okumayacağım yalnız “toplumsal cinsiyet” kavramı üzerinde biraz durmak istiyorum çünkü birçok yerde bu “toplumsal cinsiyet” konusu biraz, böyle, soru işareti yaratabiliyor insanların kafasında.

İstanbul Sözleşmesi açıkça diyor ki: “Toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkekler için, belli bir toplum tarafından uygun görülen ve sosyal olarak inşa edilen roller, davranışlar, eylemler ve nitelikler anlamına gelir.” Yani, burada kastedilen... Şimdi, cinsiyet biyolojik bir şey, cinsiyetle doğuyoruz, tanrı vergisi, bizim kontrol ettiğimiz bir şey değil ama toplumsal cinsiyet, belli bir toplum tarafından kadınlara veya erkeklere yüklenen birtakım değerleri içeriyor hani, malum, hepimizin bildiği “Erkekler ağlamaz.”dan tutun “Kızlar da, işte, daima güler yüzlü olmalıdır.” anlayışı gibi şeyleri de içeren şekilde. Tabii, bunun çok daha vahim ve ciddi taraflarına gidiyor. Bunu ısrarla, altını çizerek söylüyorum yanlış anlamalara neden olmaması için: İstanbul Sözleşmesi bir üçüncü cinsiyetten, bir dördüncü cinsiyetten bahsetmiyor, yok böyle bir şey; “kadınlar ve erkekler için ve bunların toplum tarafından uygun görülen ve sosyal olarak inşa edilen rolleri” diye tanımlamış konuyu. Daha sonra isterseniz sorularınızla buna dönebiliriz.

Diğer terimlere de tanım getiriyor, kadınlara yönelik şiddetin türlerini belirliyor. Çok önemli bir şey: Ev içi şiddetin orantısız biçimde kadınlara yönelik olduğunu söylüyor.

Şöyle bir şey söyleyeyim size: Ben bu sözleşmeyi müzakere eden kişiyim dedim. Yani, beni mesela çok şaşırtmıştı; o iki yıllık müzakerenin önemli bir kısmında, özellikle de Kuzey Avrupa ülkelerinden gelen temsilciler ev içi şiddetin daha çok kadınlara yönelik olduğuna çok itiraz ettiler, “Erkekler de aynı derecede ev içi şiddet mağduru oluyor.” gibi bir yaklaşım içerisindeydiler. Dolayısıyla da sözleşmenin ilginç olan tarafı da, yani müzakerelerin ilginç bir boyutu da şuydu: Bunun kadınlara özgü bir vurgusu olmasına karşı çıkıyorlardı; daha, böyle, toplumsal cinsiyet yansızlığını savunuyorlardı ama öyle olmadı sözleşme, neticede gördüğünüz sözleşme ortaya çıktı.

Sözleşme... Dedğim gibi, daha önce birtakım Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları var, bu kararların da -maalesef diyeceğim- yolunu açan ilk karar Türkiye aleyhine alınmış olan Opuz davasındaki karardır. Böylece, yani, benim demin söylemek istediğim de biraz oydu: İstanbul Sözleşmesi, Opuz kararının Türkiye’ye getirdiği kötü şöhreti bir miktar, açıkçası, karşılamak ihtiyacı da olan, ihtiyacından da kaynaklanan bir dürtüyüdü. Ama tabii sadece bu kararı değil, başka memleketlerden gelen kadınlara yönelik şiddet davaları da var daha sonrasında. Bu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları... Çok önemli Opuz kararı yani o olmasa İstanbul Sözleşmesi olmazdı yani hiçbir türlü yanlış anlaşılacak istemiyorum orada. İşte, CEDAW Komitesinin demin dediğim esnek hukuk kararları var ve de bunları artık İstanbul Sözleşmesi bağlayıcı uluslararası yasa hâline getiriyor, bu standartları. Bir de çok önemli bir şey söylüyor: Kültür, âdet, din, gelenek ve sözde namus gibi birtakım gerekçelerin kadınlara yönelik şiddeti mazur göstermek için kullanılmayacağını açıkça söylüyor ve “Bir mağdurun mesela kültürel, dinî, toplumsal ya da geleneksel kurallara uygun davranmadığı iddiasıyla ona şiddet uygulanması

meşrulaştırılmaz.” diyor, “Bunun gerekçesi olamaz.” diyor. Bunlar da günümüz koşullarında hepimizin çok iyi bildiği, önemli konular. Şimdi, Türkiye raporuna geldiğimde bununla ilgili bir şeyler söyleyeceğim tekrar. Ve uluslararası, bağımsız bir denetim mekanizması kuruyor.

Bu listesini gördüğünüz şiddet türlerini “kadınlara yönelik şiddet”, “toplumsal cinsiyete dayalı şiddet türleri” diye tanımlıyor. Israrlı takip ilk defa böyle bir hukuki tanım kazandı. Psikolojik şiddet, fiziki şiddet, kadınların genital sakatlanması veya Türkçede kadın sünneti denen olgu, zorla evlendirme, işte, gebeliği zorla sonlandırma, zorla kısırlaştırma, cinsel şiddet ve tecavüz ve tabii cinsel taciz; bunlar şiddet türleri olarak belirtiliyor ve devletlere bunların hepsi için cezai hüküm içerecek yasaları olması gerektiği söyleniyor diyelim.

Sözleşme, devletin kadınlara yönelik şiddeti önleme, koruma, soruşturma-kovuşturma ve bütüncül politikalarla hareket etme yoluyla yani 4 ayaklı bir şekilde bu şiddetle mücadele edilmesini öneriyor. Burada da İstanbul Sözleşmesi ciddi bir devrim getirmiş durumda. İstanbul Sözleşmesi’ne kadar önleme, koruma, soruşturma-kovuşturmada bahsedilirdi; İstanbul Sözleşmesi’yle birlikte bu “bütüncül politikalarla hareket etme...” Çünkü şiddetin kendi başına bir olgu olmadığı, ayrımcılıktan kaynaklandığı söylendiği için ve de o ayrımcılığın da güç eşitsizliğinden geldiği belirtildiği için bu yapısal olguya pek çok yerden müdahale edilmesi gerektiği söyleniyor. Bir başka deyişle, İstanbul Sözleşmesi diyor ki: “Sadece kadınlara yönelik şiddetle olmaz bu iş; siyasette de ayrımcılığa karşı çıkacaksınız, eğitimde de, ekonomide de ayrımcılığa karşı çıkacaksınız, gereğini yapacaksınız.” İşte, bütün alanlarda, aynı şekilde, bütüncül politikalarla hareket etme yükümlülüğü getiriyor.

Şimdi, ben bunların, isterseniz, çok detayına girmeyeyim çünkü artık fazla vakit de burayla... Daha sonra sorular olursa dönerim ama önleme için, tabii ki, farkındalık yaratma, işte, ilgili doğru düzgün eğitim materyali olması, önleyici tedbirler alınması... Sivil toplum ve medyayla iş birliği İstanbul Sözleşmesi’nde çok yorumlanan bir şey ve de özellikle bu mağdurlarla çalışan kişilerin, uzmanların eğitimini vurguluyor. “Koruma için ise danışmanlık hizmetleri” diyor. Anında ve gerektiği gibi müdahale için kolluğun eğitilmesini çok önemsiyor. Haftanın yedi günü yirmi dört saat sadece kadınlara yönelik şiddete ilişkin destek verebilecek uzman telefon hattı olması gerektiğini söylüyor. Çocuk mağdurlar ve çocuk tanıklar için ayrıca uzman desteği geliştirmek durumunda devlet. “Tecavüz ve cinsel şiddet mağdurları için de uzmanlaşmış destek hizmetleri olması lazım.” diyor. İşte, risk değerlendirmesi lazım. Sözleşme, tamamen mağdur odaklı ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kavramıyla hareket etme zorunluluğu getiriyor. “Acil uzaklaştırma tedbiri olması gerekiyor. Koruma tedbirleri olması gerekiyor. Kadınlar tarafından şikâyet geri çekilse bile soruşturmanın re’sen devamı gerekir.” diyor. Bu, biliyorsunuz, Opuz davası için de zaten kritik konulardan birisiydi. Bir de örneğin aile içi cinsel suçlarda çok defa kişinin, mağdurun bu konu hakkında konuşması cinsel şiddet uygulayanı -veya saldırganı diyeyim- hakkında bir işlem talebi yıllar sonra olabiliyor ve de birçok yerde, birçok ülkede bu da zaman aşımı süresini bu defa geçmiş oluyor ve bundan da ciddi bir mağduriyet doğabiliyor. Dolayısıyla sözleşme diyor ki: “Belli suçlarda zaman aşımı sürecinin uzatılması gerekiyor, zaman aşımı gerekli bir şey olarak konulmasın önünüze. Bütüncül politikalarla hareket etmekten bahsettim. Dedğim gibi, tekrar girmemeyim her konuya.

Şimdi, bu CEDAW’la başladık, CEDAW’dan 19 numaralı Tavsiye Kararı çıktı şiddete ilişkin olarak, İstanbul Sözleşmesi’ne geldik hukuken bağlayıcı, münhasıran şiddet üzerinde olan bir sözleşme. Bu defa CEDAW Komitesi döndü ve dedi ki... Şimdi standartlar çok ilerledi. Bizim 19 numaralı Tavsiye Kararı’mız biraz geride kaldı. Onun için yeni bir tavsiye kararı CEDAW çıkardı, 2017 yılında bu tavsiye kararı çıktı. Gene çok büyük bir onurla söylüyorum, 35 numaralı Tavsiye Kararı’nın CEDAW Komitesindeki Alt Komite Başkanı olarak ve o kararın çıkmasında çok etkili bir rol oynama fırsatım oldu, bunun için de çok mutluyum hakikaten. 35 numaralı Tavsiye Kararı ne diyor? Diyor ki: “İstanbul Sözleşmesi’nin getirdiği normları artık küresel normlar hâline getirmemiz

lazım, sadece Avrupa için değil, bütün dünya için geçerli normlar hâline gelmesi lazım.” Ve de çok önemli bir şey söylüyor CEDAW 35 numaralı Genel Tavsiye, diyor ki: “Kadınlara yönelik şiddetin yasaklanması, günümüzde artık uluslararası örf, adet hukukunun bir ilkesidir.” Yani herhangi bir yasa da yer almasa, herhangi kabul edilmiş uluslararası bir sözleşmenin içerisinde olmasa bile bir devlet, böyle bir sözleşmeye taraf olmamış olsa bile kadınlara yönelik şiddeti yasaklamak durumundadır çünkü bu artık örf, adet hukukunun bir ilkesidir dünyada. Bu, tabii önemli bir adım oldu. Kullanılması gereken terimin -demin dediğim gibi- “kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet” olarak söylenmesi gerektiğini... Çünkü bu iş kadınlar biyolojik olarak kadın oldukları için olmuyor, bu sosyal olarak kadınlara belli roller yüklendiği için kadınlar şiddet görüyorlar. “Önleme, koruma, soruşturma ve bütün bu tür bütüncül politikalara önem verilmesi gerekiyor ve de yeterli maddi kaynağın ayrılması çok önemli.” diyor.

Şimdi, gelelim İstanbul Sözleşmesi’nin değerlendirme sürecine. İşte GREVIO diye bir komitesi var, 15 bağımsız uzmandan oluşuyor. CEDAW’da 23 bağımsız uzmandan oluşan bir komite vardır. Taraf devletler buna aday gösterebiliyor kimin uzman olacağına, ondan sonra bir uluslararası seçim yapılıyor ve o seçimle komitenin üyeleri belirleniyor, daha sonra da komite kendi içerisinde başkanını da seçiyor. Bir de İstanbul Sözleşmesi’ni değerlendirmede bir Taraflar Komitesi var. Taraflar Komitesi siyasi organ yani daha somut olarak söylemek gerekirse devletlerin Strazburg’da bulunan Avrupa Konseyi nezdindeki daimi temsilcilerinden oluşan bir yapı ve o da GREVIO raporlarını onaylıyor ve taraf devletlere iletiyor, böyle bir ikili yapı var. Bu, Avrupa Konseyi’nin yapısından bu şekilde geliyor.

GREVIO Türkiye raporunu 15 Ekim 2018’de yayınladı. Şurada gördüğünüz gibi böyle bir kitap, bütün GREVIO raporları böyle, 100 küsur sayfalık bir kitap hâlinde, çok ayrıntılı bir inceleme. Bütün mevzuat ve uygulama incelenmiş durumda ve İstanbul Sözleşmesi’nin kapsadığı alanlarda sözleşme ile uygulamanın ne kadar uyumlu olduğunu değerlendiriyor komite, bir durum tespiti yapıyor -bu ilk rapor çünkü- ve alınması gereken önlemleri de belirtiyor.

Şimdi, GREVIO raporuna baktığımız zaman, bundan önce, GREVIO Türkiye’den önce 5 ülkeye daha rapor yayınladı. Avusturya’ya, Monako’ya, Danimarka’ya, İspanya’ya... 5 ülke daha var. Bu ülkelere ilişkin raporları ile Türkiye raporu arasında benzerlikler var. Bu da tabii kadınlara yönelik şiddet olgusunun böyle ulusalüstü bir niteliği olmasından geliyor yani birçok yerde benzer kaynaklardan beslenen bir şey ama Türkiye’ye özgü tespit ve yorumlar da Türkiye raporunda tabii ki çoğunlukta. Rapor sonuç olarak -çok açıkça söylemek gerekirse- diyor ki: “Türkiye’de çok karmaşık bir tablo var.” Burada bir parantez açarak şunu söyleyeyim: Bu ülke raporlarının değerlendirilmesinde o ülkeden o komitede eğer bir temsilci varsa -örneğin benim Türkiye’den olmam gibi- o raporun yazılmasının ve de ortaya getirilmesinin hiçbir aşamasında bu kişi yer alamaz. Dolayısıyla ben de bu raporu ilk defa basıldığı zaman gördüm yani ve de hepimiz, diğer ülkeler için de aynı şey bu. Fakat okuduğum zaman gördüm ki -açıkça söylüyor zaten- “Türkiye’de çok karmaşık bir tablo var.” diyor yani “karişık” değil, “Karmaşık bir tablo var. Çünkü burada birçok kurum, kuruluş ve kişi -ki devlet kurumları da sivil toplum örgütleri de- kadınlara yönelik şiddetle mücadele için oldukça aktif ve gayretli. Birtakım şeyler de yapılmış.” diyor. Önemli birtakım ilerlemeler var -kısmi tabii- ve başarılar var. En önemlisi de mevzuat. Yasamız, hakikaten iyi bir yasa yani uluslararası ölçekte iyi bir yasa. Eksiği yok mu? Var ama iyi bir yasa hakikaten. “Mevzuat iyi” diyor. Kurumsal destek hizmetleri var, bu ŞÖNİM’lerin falan kurulmuş olması, bunlar da olumlu karşılanmış raporda. Ama en önemli eleştiri şu: “İstanbul Sözleşmesi’nin bakış açısı bütünüyle anlaşılmamış ve benimsenmemiş yani benimsenmesinde yetersizlik var.” diyor. Nedir bu bakış açısı? Kadınlara yönelik ayrımcılık ile kadınlara yönelik şiddet arasındaki ilişki. O demin anlattığım hani şey... “Dolayısıyla şiddetin bir eşitsizlik sorunu olması noktasında böyle bir yetersizlik var. Ayrıca uygulamada da tabii eksikler var.” diyor, ondan sonra ayrıntılı bir şekilde gösteriyor bunu. Ve de şöyle de bir tavsiyede -genel olarak söylüyorum, bu çok yerel şimdi söylediklerim- bulunuyor:

“Toplumsal cinsiyet eşitliği ile kadınlara yönelik şiddetin bağlantısını kurma açısından devlet daha etkin olmalı. Devlet burada geride duruyor hatta zaman zaman bu ilişki sanki yokmuş gibi davranıyor.” diyor rapor.

Şimdi, rapor, tabii -dediğim gibi- ayrıntılı bir rapor; önemli bir süreç sonucunda, ciddi bir süreç sonucunda hazırlanıyor. Burada görüyorsunuz o süreci biraz açıklamaya çalıştım. GREVIO bir soru kâğıdı hazırlıyor, onu devlete gönderiyor. Bizimki Ocak 2017’de geldi. Devlet raporu Temmuz 2017’de o sorulara cevap olarak hazırlandı. Ekim 2017’de devlet yetkilileri yani Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı –şimdi, o zaman biraz değişikti adı- temsilcileriyle Strazburg’da görüşme yapıldı, ondan sonra, buna ilaveten bütün uluslararası bu tür sözleşme süreçlerinde olduğu gibi, STK’lerden gelen gölge raporlar istendi ve bu gelenler de oralandaki bilgi ve raporlar da göz önüne alındı. Türkiye’den 6 tane yazılı rapor gitti. 17 tane STK tarafından hazırlanmıştı bu raporlar çünkü bazıları birlikte hazırlamışlar ve de 30 Ekim-6 Kasım arası GREVIO raportörleri ve sekreteryadan temsilciler ülke değerlendirme ziyareti yaptılar, gelip burada değişik kurumlarla ve kuruluşlarla konuştular ve ortaya bir taslak rapor çıktı. Bu taslak rapor, devletin görüşleri için gönderildi. Devlet, görüşlerini verdi taslak rapordan ve GREVIO’nun nihai değerlendirme raporu da Ekim 2018’de devlet görüşleriyle birlikte yayınlandı. Şu size gösterdiğim kitap GREVIO’nun nihai raporu. Devlet görüşleri de aynı şekilde yayınlanmış durumda. Raporun taraflar komitesince onaylanıp devlete bildirimi de -bundan sonraki aşama- önümüzdeki hafta yapılacak yani.

Şimdi, genel olarak GREVIO raporlarına baktığınızda, bu böyle bir kitap fakat bunun farklı önem sıralaması var tavsiyeler arasında, yaptıkları, belirttikleri konular arasında. Ben, açıklayıcı olması açısından İngilizce tabirleri de kullanarak söyledim. Bazı tavsiyelerde “urge” kelimesi kullanılıyor. Bunu “ısrarla tavsiye eder” diye tercüme ettim ben de. İşte, bakanlık, Türkiye raporunu tercüme etti, sayfaya da koymuşlar, sivil toplum da bir tercüme yaptı. Benzer terimler kullanılıyor, ufak tefek kelime farkları olabilir ama “urge” “ısrarla tavsiye eder.” Burada bir aciliyet vurgusu var, ivedilikle yapılması gereken şeyler bunlar. Dolayısıyla eğer bir şeyin başında “urge” diyorsa, “ısrarla tavsiye eder” diyorsa bu ivedilikle ve genelde şimdi taraflar raporu geldiği zaman göreceksiniz ki “İlk üç yıl içerisinde bu “urge” olanların sonuçlarını bize bildirin.” diyecek Avrupa Konseyi.

İkinci kategori “strongly encourage” yani “kuvvetle teşvik eder” gibi bir şekilde tercüme ettim ben. Bu da gene daha yakın gelecekte, bu da önemli. Özellikle sözleşmenin birinci ve ikinci bölümlerine ilişkin olan “strongly encourage”ler de çok önemseniyor.

Üçüncü aşama “encourage” diye belirtilen görüşler. Onları da “teşvik eder” diye tercüme ettim. Bunları orta ve uzun vadede devletin yapması gereken şeyler diye düşünebiliriz.

En sonunda da “invite” var. Bunu “önerir” veya “davet eder” şeklinde düşünebiliriz. Bu, daha ziyade ufak uygulama eksikliklerine ilişkin şeyler.

Şimdi, Türkiye raporuna geldiğimizde, 65 tane toplam önerinin 23 tanesi “ısrarla tavsiye eder” kategorisinde yani ivedilikle yapılması gereken, ilk üç sene içerisinde GREVIO’nun yanıt bekleyeceği şeyler olarak görünüyor. Ondan sonra bir 24 tane de “kuvvetle teşvik eder” kategorisinde, yakın gelecekte onlar da öneriliyor, sonra 18/65.

Şimdi, bu dağılım, açıkçası, başka ülkelerinkine baktığım zaman, şöyle kabaca mukayese ettiğimde yani “ısrarla tavsiye eder” ve “kuvvetle teşvik eder”ler bizde oran olarak daha fazla, örneğin Avusturya’dan veya başka birtakım ülkelerden, Danimarka’dan. Şimdi, Türkiye’de neyi ısrarla tavsiye ediyor? Bunları da çok şey olarak...

Sayın Başkan, vaktim var mı, devam edeyim mi?

BAŞKAN – Tabii, tabii.

AVRUPA KONSEYİ İSTANBUL SÖZLEŞMESİ KOMİTESİ (GREVIO) BAŞKANI PROF. DR. AYŞE FERİDE ACAR – Neleri özellikle, ısrarla tavsiye eder? “Acil olarak hakkında bir şeyler yapılması gerekir.” diyor GREVIO. Bunun birincisi, toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin bütün politika ve önlemlerde ana ilke olarak kabul edilmesi. Zaten dedim ya, temel eksikliği burada görmüş GREVIO. Burada “Hiç politika yok.” demiyor. Burada birtakım politika ve uygulamalar var, bunların devam edilmesi lazım bu ilkenin hayata geçirilmesi için. Bilinçlendirme ve eğitim faaliyetleriyle güçlendirilmesi lazım.

Çok önemli bir faktör, Türkiye için raporun birçok yerinde geçiyor, bunun ben de özellikle altını çizmek istiyorum. Yargıç ve savcıların kadınların insan hakları ve kadınlara yönelik şiddet alanındaki uluslararası hukuk normları ve standartlarını anlamalarını ve uygulamalarının sağlanmasını istiyor. Bu, Türkiye açısından ciddi bir sorun gerçekten. Bunu kısmen ben CEDAW deneyimimden de yıllar içerisinde biliyorum, CEDAW’da da pek çok örneğiyle bunun karşılaştık. Yani bazı ülkelerde böyle oluyor, sadece Türkiye’de değil, bazı ülkelerde oluyor ama Türkiye için de bu ciddi bir sorun. Bunun bir kısmı açıkçası bizim adalet camiamızın -diyeyim- çok böyle dışa dönük bir bakış açısıyla çalışmaya alışkın olmamasından geliyor. Bazı ülkelerde öyle, daha ziyade kendi iç hukuk şeyleri... Bu, bize mahsus bir şey de değil. Şöyle bir anekdot müsaade ederseniz söyleyeyim: Ben, işte, bu İstanbul Sözleşmesi’nin müzakere toplantılarına ilk katıldığımda bir ilke, daha başta bir şey savunuluyor falan, hemen bir ülkenin temsilcisi bayrağını kaldırıyor –atıyorum, şimdi diyelim ki Çek Cumhuriyeti- söz alıyor “Böyle bir ilkeyi kabul edemeyiz, sözleşmeye böyle bir ilke koyamayız çünkü Çek Cumhuriyeti’nin Medeni Yasası’na aykırı bu, Medeni Yasası’nın bilmem kaçınıcı maddesine.” diyor. Şimdi, Allah Allah! Bu, bazılarımızın hakikaten çok garibine gidiyordu. Bir, iki, üç dinlendi, sonra denildi ki: “Uluslararası sözleşme, siz ulusal normlarınızı, ulusal yasalarınızı bu yeni standartlara göre değiştirin diye yapılıyor. Yeni standartların, uluslararası sözleşmenin sizin ulusal standartlarınıza uymak gibi bir amacı yok.” Ama bunu anlatmak emin olun iki senelik bir müzakere sürecinin yani bir senesini kesin geçti. Dolayısıyla bu hukuk camialarında böyle bir şey var, tutuculuk olabiliyor. Belki bizimki de ondan geliyor, bilmiyorum. Ama Türkiye için bu çok önemseniyor.

Kadın ve kızların hukuka ulaşım yollarının açılmasını tavsiye ediyor. “Kızların eğitimi ve kadınların ekonomik bağımsızlığına ilişkin önlem ve politikalara dâhil edilmesi.” diyor. Devletin özel yükümlülüğüyle hareket etmesi de ısrarla tavsiye edilen bir şey yani kadına yönelik şiddetin açıkça kınanması bu kapsamda, mağdur haklarının korunması. Bunların hepsi detaylandırılıyor, benin anlatmama imkân yok tabii burada tek tek.

İkincil mağduriyetin önlenmesi çok önemli. Biliyorsunuz, işte, bu gerek cinsel şiddet vakalarında olsun gerek çocukların dâhil olduğu vakalarda olsun veya başka durumlarda kişinin, mağdurun adli süreç içerisinde, soruşturma ve kovuşturma aşamalarında tekrar hırpalanması, tekrar tekrar işte sorgulamalara veya testlere veya birtakım muayenelere tabi tutulması. Bunlar, ikincil mağduriyet doğuran şeyler ve bunun çok önemli olduğu, muhakkak kaldırılması gerektiği Türkiye raporunda vurgulanmış, buna dikkat edilmesi gerektiği.

Kararlı bir mücadele istiyor “Kadın cinayetlerinin önlenmesi.” diyor ve de burada gene birçok önemli nokta, Türkiye açısından altı çizilen bir şey, bu tür davranışlara, kadınlara yönelik şiddet konusunda duyarlı davranmayan devlet görevlilerinin sorumlu tutulmasını istiyor, cezalandırılmasını istiyor ve bunun hakkında bilgi istiyor. Zaten, Türkiye’den en çok -biraz sonra geleceğim- veri eksikliğine değiniyor. Yani “Kaç kişi bundan dolayı soruşturuldu, soruşturmanın sonunda ne oldu, ne kadar ceza aldı; bunların bilinebilmesi lazım.” diyor.

Toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar vurgulanıyor. Burada da ne deniyor? Yani kadınları sadece böyle annelik, geleneksel bakım rolleriyle tanımlayan politikalardan biraz kayıp, onun yerine eşitlikçi aile yapılarını destekleyen ve bu tür politikalara yeterli finans kaynağı sağlayan bir yaklaşım istiyor.

“Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile kadınlara yönelik şiddetin bağlantısı hakkında toplumda farkındalık yaratın.” diyor devlete. Zaten sözleşmenin özü bu.

Veri ve istatistik Türkiye açısından çok ciddi eksiklikler gösteriyor. İstatistik... Yani şöyle söyleyeyim: Kadınlara yönelik şiddet konusunda özellikle isteniyor ki ya verilen rakamlar, ortada olan istatistikler, kaç kadın şiddet görmüş şu süre içerisinde, kimden şiddet görmüş, şiddet gören ve şiddet uygulayan arasındaki ilişki neymiş ki anlayalım bunun ne kadarı aile şiddet ne kadarı yakın partner ilişkisi yahut eş ilişkisi şiddeti ve de sonucu ne olmuş? Bütün bunların hepsinin takip edilebilir bir şekilde bir istatistikler silsilesi olarak düzenli bir şekilde toplanması lazım sözleşmeye göre. Bunu burada istatistik ve araştırma gereği olduğunu söylüyor rapor.

Acil uzaklaştırma, koruma emirlerini ihlal edenler hakkında da aynı şekilde verileri. Kaç kişi ihlal etmiş, ne yapmış, neden dolayı... Ve bu durumlarda mağdurun ikincil mağduriyeti ne olmuş? Adam hapisten çıkmış, şiddetten dolayı hapse girmiş, sonra bir şekilde çıkmış ve gelmiş, tekrar öldürmüş kadını veya yeniden... Bunlar bizim için yabancı olan haberler değil, hepimiz biliyoruz. “Ama bunların oran olarak bilinmesi lazım.” diyor.

Yani şu bir gerçek ki Türkiye’de, tabii, bu rakamlar, çok farklı kaynaklardan çok farklı rakamlar ortaya atılıyor. Bunun da çaresi aslında GREVIO’nun söylediği, devletin standart ve de güvenilir veri sistemi geliştirmesi, tutması ve bunu açıklaması, şeffaf olması bu konuda.

“Kız çocuklarının ve kadınların güçlendirilmesine yönelik politikalar, işte, ayrımcı kalıp yargıların dönüştürülmesi gibi şeyler, destek ve güçlendirme politikaları, şiddet görenlere maddi yardım, istihdam programları olması lazım, bunları geliştirin.” diyorlar. “Çocuk bakım hizmetlerine erişimlerini kolaylaştırın şiddet görenlerin, şiddet mağdurlarının.”

Erişilebilir konut olması lazım, yani devlet şiddet mağduru olan kişiye erişilebilir bir konut sağlamak durumunda olması gerekiyor. Onlara bu genel sosyal yardım hizmetlerinden yararlanmakta öncelik tanınması lazım şiddet gören kadınlara.

BAŞKAN – Hocam, burada “erişilebilir konut” demekle bizim konukevlerimiz var Türkiye genelinde, sığınmaevleri var, onları mı kastediyor, yoksa ayrıca mı?

AVRUPA KONSEYİ İSTANBUL SÖZLEŞMESİ KOMİTESİ (GREVIO) BAŞKANI PROF. DR. AYŞE FERİDE ACAR – Hayır, konut. Şimdi benim aklıma gelen, örneğin, atıyorum, şu an resimlendirmek için olayı, ne bileyim ben, TOKİ’de bir daire falan yani “konut” diyor, erişilebilir, onların ödeyebilecekleri imkânlar içerisinde olabilen, dolayısıyla istihdam da sağlansın, bir de erişilebilir konut sağlansın.

Sığınak veya sığınmaevi nasıl kullanılacaksa sayısının artırılması gerektiğini söylüyor Türkiye’de.

Doğru ihtiyacın saptanması için kadınlara yönelik şiddetin yaygınlığı araştırması yapılması lazım bir kere daha. Biliyorsunuz, bizdeki son araştırma galiba 2015 tarihli ya da 2014, “Bunu yenileyin.” diyor ve de “Sığınaklarda birtakım kısıtlamalar var, bunları kaldırın.” diyor.

Örneğin 60 yaş üstündeki kadınlar, ben de bilmiyordum bunu açıkçası, raporu görünce anladım, 60 yaş üstündeki kadınlar sığınağa kabul edilmiyormuş, sığınmaevine veya zihinsel özürlü olanlar, işte, 12 yaşından büyük erkek çocuk sahibi olan kadınların bu sığınmaevlerine kabulünde kısıtlamalar varmış. Engelli çocuğu olanların ki bunlar hakikaten çok ciddi birtakım sorunlar ve düzeltilebilir sorunlar çünkü bunlar insan hakları sorunları açıkçası, insan hakları konuları.

Bir de ben yana yakıla herkes Mardin’de de dile getirmişt看, burada da söyleyeceğim, hep söylüyorum, şu 7/24 telefon hattı meselesi Türkiye’de sadece ve her türlü kadına yönelik şiddet şikâyetinde, cinsel şiddet veya başka türlü şiddet, gerekli bütün dillerde yanıt ve yönlendirme yapabilen, eğitimli personelin olduğu bir telefon hattı gerekli. Bu sözleşmenin açık şartı. Yani bunu onaylamış olan

devlet bu sözleşmede bunu zaten kabul etmiş, Türkiye’ye verilen raporda “Böyle bir hattınız yok.” diyorlar. Türkiye’de, tabii, 183 hattı var, biliyoruz hepimiz ama o bu işe yönelik değil yalnızca ve dolayısıyla “Orada çalışan personel bilgili ve destek hizmetlerine yönlendirme açısından da ne kadar yeterli, kuşkulu.” diyor GREVIO Raporu ve zaten sözleşmenin gereği, ayrı bir hat olması gerekiyor bu konuda. Aslında 183’te mesela şey falan da varmış, gerekli bütün diller falan da varmış, örneğin Arapça konuşan da varmış ama kadınlara yönelik şiddet için böyle 7/24 ayrı bir hat yok ve böyle diller yok.

“Devlet görevlilerinin mağdurların başvuracakları yer ve yollar hakkında bilgilendirilmeleri lazım.” diyor, birçok defa “Devlet görevlileri kendileri bu konuda eksik bilgi sahibi.” diyor.

Özellikle cinsel şiddet vakalarında çok düşük bildirim ve “Bunun hakkında bir araştırma yapın.” diyor GREVIO “Niçin cinsel şiddet bildirimi yapılmıyor?” diyor.

“Mağdurların yapılan bildirimlerin sürecin sonunda ne olduğu ve sürecin ne kadar sürdüğü yönünde ciddi bir izlenim bilgisi olması gerekiyor, bunda da eksiklik var.” diyor.

Bir de çok önemli bir konu, şunu söyleyeyim: Sizin komisyonunuz da, biliyorum, nafaka meseleleriyle de ilgilisiniz, şimdi, GREVIO Raporu diyor ki: “Türkiye’de velayet davalarına bakan mahkemelerin bu 6284 sayılı Yasa hakkında daha bilgili olmaları lazım.” diyor. Yani “6284 sayılı Kanun kadınlara yönelik şiddetle ilgili bir şey ama velayet davaları, boşanma davalarına bakanlar bunun hakkında yeteri kadar bilgili değil, olmayabiliyorlar, dolayısıyla da mesela şiddet olan durumda hâlâ velayetin şiddet gösteren, şiddet uygulayan eşe verilmesi veyahut da bu eşit velayet veyahut da görüşme hakkı, ziyaret durumlarında, çocuk alıp verme sırasında, eşlerin karşı karşıya gelmeleri, şiddet uygulayan ile şiddet görenin son derece olumsuz bir etkileşim içine girmesini ve bir tehlikeye kadınların atılmasını engellememiz gerekiyor.” diyor. Buna hatta yol da göstermiş, “Şu güncel mağdur hakları kanun tasarısında bu konuyu göz önüne almak gerekir.” diyor rapor.

Israrlı takip, biliyorsunuz, bizim yasalarımızda, yani ceza yasamızda yok, bunun muhakkak olması lazım. “Israrlı takibi, dijital ısrarlı takip dâhil olmak üzere ve de caydırıcı ceza içeren bir şekilde yasanıza koyun.” diyor.

Şimdi, “Yasalarınızda -diyor rapor- 15 yaş üzeri çocuklara yönelik cinsel saldırının –“15 yaş üzeri çocuk” dediğimiz zaman 15-18 yaş kastediyor GREVIO- İstanbul Sözleşmesi hükümleri doğrultusunda ‘rızasız cinsel davranış, tecavüz’ olarak değiştirilmesi gerekir.” diyor ve de kız çocuklara yönelik olarak işlenen cinsel suçlarda verilen cezaların da takip edilmesi gerekiyor çünkü şöyle bir endişe olmuş anladığım kadarıyla: Yani “Kız çocuklara ilişkin cinsel suçlarda verilen cezalar daha sonra biraz uygulamada aksamalar olabiliyor, kısmen de bunlar bir müddet sonra evlendiriliyorlar, böyle bir kayıp, bu konuda bilgi kaybı ve de adaletin tecellisinde sorun yaşanıyor.” diyor.

“Zorla evliliğin ayrı bir kendi başına bir suç olarak yasalarda tanımlanması lazım.” diyor, bu da bizim ceza yasamızda yok.

Ve de bu malum, yıllardır tartıştığımız -Türkiye olarak söylüyorum bunu- şu töre, namus gerekçesi meselesini, yani açıkça TCK’da kabul edilemez neden olarak töre belirtiliyor ama namusun da olması lazım, “Sadece töre değil, namus gerekçesiyle işlenen suçların da bu kapsamda olması lazım ve haksız tahrik indiriminden çıkarılması lazım.” diyor ve “Bunun için de adalet mekanizması içinde neler oluyor, onu takip edin ve de performans verisi toplayın.” diyor.

Şiddet vakalarında cezanın etkili, caydırıcı ve oranlı olması gerekiyor. İşte, ikincil mağduriyetin engellenmesi gerekiyor. “İkincil mağduriyet şöyle bir durumda da olabiliyor Türkiye’de.” diyorlar. “Erkeğe parasal ceza verildiği takdirde, bu, mağdurun ikincil mağduriyetini getiriyor; yani, eve para girmiyor ve şiddet gören kadın tekrar ikincil bir mağduriyet görüyor.” diyor GREVIO, böyle bir gözlem yapmış.

“Cezanın ertelenmesi, mağdurun yeni bir tehlikeyle karşılaşmayacağını iyice değerlendirilmesinden sonra yapılmalı.” diyor ve de gene dönüyor, “hâkim-savcı eğitimi” diyor. Hep bu hâkim-savcı eğitimi devam eden tema raporda.

“Kolluğun süratli ve tarafsız müdahalesi için bunlara hizmet içi eğitim.” deniyor.

Bir de çok önemli bir şey: Bu sözleşme, biliyorsunuz, İstanbul Sözleşmesi sivil toplumla ilişkilere çok önem veren bir sözleşme. Onun için diyor ki: “Bu tür eğitimlerde falan sivil toplum kuruluşlarından yararlanın, özellikle kadın kuruluşlarından çünkü alanda bu işi bilen ve de ciddi deneyimi olanlar sivil toplum kuruluşlarıdır.” diyor.

Bir de şimdi “6284 kapsamında acil uzaklaştırma emri çıkmasının failin cezai sorumluluğunun yerine geçmemesi lazım.” diyor, yani ondan sonra bu acil uzaklaştırma emri sadece anlık, orada uzaklaştırmak için alınan bir şey. Bunu bir ceza gibi düşünüp ve de işte, cezai sorumluluğu ihmal etmek veya o yönde süreci geliştirmek gibi bir endişe taşıyor GREVIO, anladığım kadarıyla; risk değerlendirmesi, risk yönetimi gereğini söylüyor. “Tazminata erişimin kolaylaştırılması lazım.” diyor. Biliyorsunuz, tazminat gerekiyor İstanbul Sözleşmesi’ne göre.

BAŞKAN – Mağdura yönelik mi?

AVRUPA KONSEYİ İSTANBUL SÖZLEŞMESİ KOMİTESİ (GREVIO) BAŞKANI PROF. DR. AYŞE FERİDE ACAR – Evet, mağdura yönelik tazminatta.

Bir de şu ara buluculuk meselesi var. Şimdi, İstanbul Sözleşmesi’nde yapımında da çok tartışılan bir konuydu ara buluculuk. Sözleşme, özgür iradeyle yapılan ara bulucuyla rızayı kabul ediyor yani sözleşme -çünkü şimdi boşanma davalarında falan ara buluculuk yapılabiliyor- diyor ki: “Eğer şiddet varsa ara buluculuk olmaması lazım.” Bu bazen ayrılması zor bir şey olabiliyor ve mağdurlar da ara buluculuğa eğer razılarsa çünkü Türkiye raporunda, anladığım kadarıyla... Türkiye’ye gelen heyetle olan görüşmelerde filan da denilmiş ki: “Ara buluculukta zorlamıyoruz, Türkiye’de mecburi değil ara buluculuk, şiddet olan durumda da mecburi değil. Şiddet gören taraf da özgür iradesiyle buna razı oluyorsa o zaman da mâni olmuyoruz, bu sistemi kullanıyoruz.” gibi bir bilgi verilmiş. Burada işte o özgür irade saptaması tabii çok zor oluyor şiddet olan durumda. Zaten sözleşmede onun için “Şiddet varsa ara buluculuk yapmayın.” diyor çünkü özgür irade pek olamıyor şiddet olan durumda.

Evet, ben sonuç olarak sadece şunu söyleyeyim: Özellikle vurgulanan alanlar Türkiye raporunda, kadınlara yönelik şiddetin bütün türlerini kapsayan eş güdümlü politika ve önlemlerin güçlendirilmesi lazım diyor, özellikle cinsel şiddet, zorla evlendirme ve sözde namus adına işlenen suçlar. Ulusal ve yerel düzlemde finansal kaynak verilmesi lazım diyor bu işleri yapanlara, STK’lerin desteklenmesi lazım diyor mücadele için. Eş güdüm mekanizması, burada kastedilen: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığındaki Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü yani eş güdüm mekanizması olarak orası gösterilmiş durumda çünkü. Bu ulusal eş güdüm mekanizmasının güçlendirilmesi lazım diyor -çok güçsüz bir şey- ve kadın STK’lerinin bu sisteme katılmasının artırılması gerekiyor diyor ve de bilinçlendirme ve farkındalık yaratma çabaları artırılmalı, devam etsin ve tekrar bir daha vurgulayacağım, hâkim ve savcıların uluslararası normlara ilişkin olarak bilgilendirilmesi gerekir ve bütün ilgili meslek sahiplerine -öğretmenlere, sağlık personeline- kadınlara yönelik şiddetle karşı karşıya gelmek durumunda olan bütün meslek sahiplerine -tabii ki kolluğa, ilk basamak- bu konuda hizmet içi eğitim sağlanması gerekir diyor.

Bir de diğer bazı alanlar var, onların da altını çizerek söyleyeyim, bu ilk şeye girmemesine rağmen. Ülkedeki siyasi ortamın ve güvenlik düzenlemelerinin kadın hakları ve kadın hakları savunucuları üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu söylüyor, bunun önlenmesi gerekir diyor. “Çoklu ve kesişimsel ayrımcılık” buradan ne kastediyoruz? Yani bir tek, kadınlara karşı ayrımcılıkla karşı karşıya kalmıyor kadınlar, aynı zamanda evli bir kadın oldukları için de ayrımcılıkla karşılaşabiliyorlar veya belli bir

etnik gruba mensup oldukları için karşılaşılabiliyorlar veya engelli oldukları için karşılaşılabiliyorlar. Dolayısıyla hem engelli hem ait olduğu farklı gruplardan ötürü keşimsel olarak ayrımcılıkla karşı karşıya kalan kadınların sorunları çok daha büyük oluyor, bunun için de özel önlemler geliştirilmesi gerekiyor bu tür durumlarda. Buna Türkiye'nin dikkat etmesi lazım diyorlar ve de uzman kadın STK'leriyle iş birliği yaparak kadın sığınmacılar için toplumsal cinsiyete dayalı, duyarlı destek hizmetleri verilsin diyorlar.

Biraz uzun oldu, kusura bakmayın. Sabrınız için çok teşekkür ederim.

Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN – Ben sunumunuz için çok teşekkür ediyorum.

Hocamıza soru sormak isteyen arkadaşlar varsa ayrıca...

Soru sormak isteyen yok herhâlde ama söz almak isteyen arkadaşlarımıza da söz verelim.

ARZU AYDIN (Bolu) – Kapsamını belirleyecek miyiz sorunun?

BAŞKAN – Yani konuyla alakalı.

ARZU AYDIN (Bolu) – 11.00'deydi, iki buçuğa alındı, ona göre şey yapalım, randevularımız var.

BAŞKAN – Evet, şu anda Genel Kurul devam ediyor, mesajlar gelmeye başladı, çok vaktimiz yok ama şöyle yapalım: Saat 16.00'da bitirmeye gayret edelim, 15 dakika içerisinde toparlayalım. Hocamızın da belki sorulan sorularla alakalı cevap vermesi gerekebilir.

BAŞKAN – Buyurun Filiz Hanım.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Öncelikle, teşekkür ederim sunumunuz için.

Aslında, ben -sorudan ziyade- şöyle bir şeyi geliştirmemizin iyi olacağını düşünüyorum yani burada gerçekten ne bizle başlıyor ihlaller ne de bizden sonra bitecek yani “biz” derken hepimizi kast ediyorum bir iktidar veya muhalefet ayrışması yapmadan. Öncelikle, biraz bu anlayışa sahip olarak eğer bu Komisyon'da davranırsak o zaman herhâlde çok daha verimli bir ilerleme sağlayabiliriz, bu yapılan tespitler belli çünkü. Bu tespitlere yani Türkiye'nin eksiklerine sadece şu anda var olan iktidar neden olmuş değil. Zaten toplumsal cinsiyet eşitsizliği dediğimiz şey -eğer İstanbul Sözleşmesi'ni böyle kabul ediyorsak yani kadına yönelik şiddeti cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan bir şey olarak kabul ediyorsak ki o zaten bunu öneriyor, böyle olması gerektiğini söylüyor- bu, sizin iktidarınız yokken de biz daha kadın haklarıyla uğraşırken, feminist mücadeleyi yürütürken de vardı, Osmanlı'da da vardı, cumhuriyette de vardı, her zaman vardı. Dolayısıyla bence dayanışma için birazcık böyle bir anlayış benimsememizde fayda var diye düşünüyorum ve özellikle, vurgulanan bu acil, işte “urgent” denilen şeyleri belki her toplantımızda bir ikisini ele alarak neler yapabileceğimizi tartışsak bu komisyon daha somut olarak ilerleyebilir. Benim önerim de: İlk etapta, gerçekten, yargı mensuplarıyla yani özellikle alanda çalışan avukatlarla da görüşerek, sorunları tespit ederek etkin uygulama için somut adımlarımızın burada tespit edilmesi, bir de kadınların şiddete uğradıklarında hakikaten başvuracakları yerlerdeki -kriz merkezleri anlamında- oradaki eğitimleri görebilmek yani “Orada neler oluyor, kadınlar ne yaşıyor?”u. Burada şiddet mağduru kadınları da -belki hani basına kapalı bir oturum yaparak- dinleyerek onların neler yaşadığını da tespit edip sonrasında bir yol haritası çizmek. Yani şu anda bunların hepsine vaktimiz olmadığı için, vaktinizi de çalmak istemiyorum, herkesin görüşü olabilir ama buna bir yol haritası çıkarabilmekte fayda var. Belki bir sonraki toplantıya herkesin biraz böyle düşünerek, hem GREVIO Raporu'nu da biraz daha inceleyerek, okuyarak “Biz neler yapabiliriz, neler değiştirebiliriz?”in üzerine yoğunlaşarak gelmesinde fayda var diye düşünüyorum.

Tekrar size teşekkür ederim, her zaman bekleriz.

BAŞKAN – Buyurun Sayın Şahin.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Çok teşekkür ederiz, güzel bir sunumdu.

Ben de somut, yakın zamanda yaşadığım bir şeyi, yöremdeki bir olayı sizinle paylaşarak bunun gerekliliğinin altını çizmek istiyorum.

Mutlaka duymuşsunuzdur, Mertcan, 6 yaşında, babası tarafından dövülerek öldürülen Mertcan. Mertcan benim mahallemin çocuğu yani İskenderun’da yaşıyor. Annesi ve Mertcan uzun yıllar şiddet görüyor, anne şiddete bağlı olarak babanın isteği doğrultusunda zorla boşanmaya ikna ediliyor, mahkemeye gidiyor, mahkemede rıza gösteriyorlar çocuğun velayetinin babaya verilmesine. Aksi hâlde baba tehdit ediyor, diyor ki: “Eğer bu çocuklar bende kalmazsa ikisini de yakarım.” Çocukları yanmasın diye anne gidiyor, mahkemede çocuğun velayetinin babaya verilmesini kabul ediyor. Mahkeme hâkimi, rıza sebebiyle, hiçbir tetkik yapmadan uyuşturucu kullanan, şiddet yanlısı, müptela bir adama, 6 yaşındaki evladına her gün dayak adan babaya velayeti veriyor, hiçbir araştırma yapma gereği duymuyor. Oysaki çocuğun velayeti, biraz önce raporlarda tespit edildiği gibi yani kamusal, resen araştırılması gereken bir husus olmalı, hâkim bu durumu resen araştırmalı, kime verilmesi gerektiğini. Böyle bir uygulama yapılmadığı için babaya verilen çocuk ders yapmadığı gerekçesiyle... Yani 6 yaşındaki bir çocuğun ne kadar dersi olur, hani hepimizin takdirine bırakıyorum. Ve bu çocuk bakın, çok önemli bir şey daha söyleyeceğim, daha önce dövülmüş, okul sırasında iki gözü mor medyada, sosyal medyada resimleri çıktı; iki gözü mor, elleri mor. Bu çocuğun bu morluğunun neden olduğunu merak eden bir eğitimci -belki de etti yani şurada zan altında bırakmak istemiyorum, eğitimcimizle görüşme şansımız olmadı iletişim kurmak istememe rağmen, inşallah bu hafta bunu sağlayabileceğim- belki de sordu, çocuk sakladı ya da başka bir şey; “Kaykayla düştüm, oraya çarptım, buraya çarptım” dedi, bilemiyorum. Ama yine de 6 yaşındaki bir çocuğun bu morluklarının üzerine gidilmesi gerektiği kanaatindeyim. Çünkü o çocuk kapı gıcırtısından ürkmüştür, ses yükselince korkmuştur, her gün dayak yiyen 6 yaşında bir çocuk. Bir eğitimci bunu davranışlarından izleyebilmeli diye düşünüyorum.

Yine, bu bakımdan velayet davalarına bakan mahkemelerin mutlaka ama mutlaka bilgilendirilmesi konusunun altını bu vesileyle çizmek istiyorum. Ayrıca mesela, aynı konumda yine aynı baba yani çocuğa şiddet gösteren baba annesini dövmüş defalarca, kendi öz annesini.

BAŞKAN – Biraz vaktimiz sınırlı...

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Tamam.

Medyada cenaze sırasında annenin bir ifadesi var, diyor ki: “Savcılığa gittim, ben öz oğlumu şikâyet ettim, savcılık bana dokuz ay on gün sonraya süre verdi, ben eve gitmeden oğlum evdeydi ve yine aynı şiddete devam etti.” Yani bu konu çok önemli.

Bir de bu sosyal medyada bugün “Kamu Başdenetçisi Malkoç, şiddet gören kadınların eşlerini şikâyet etmesini ve verilen uzaklaştırma kararlarının yanlış olduğunu savundu.” diye bir habere rastladım. Ne yapalım? Ölmeyi mi beklesin şiddet gören kadınlar? İşte bu bir Kamu Başdenetçisi. Hani diyoruz ya açıkça kınanması lazım. KEFEK komisyonu olarak da açıkça kınama bekliyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Ben teşekkür ediyorum.

Tülay Hanım, size söz vereyim.

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Teşekkür ederim Feride Hocama da.

Ben bir şey sormak istiyorum. Üç yıl içerisinde hani orada sonuçlar var, rapor ifadelerindeki ısrarlı tavsiye, kuvvetle teşvik, öneri gibi. Burada devletlere düşen, hükümetlere düşen sistemde mesela “ivedilikle olanın üç yıl içerisinde” diyoruz. Mesela, GREVIO raporu yayınlandı, şimdi üç dört ay geçti değil mi yapı itibarıyla? Nasıl bir süreç bekliyor devleti? Bu üç yıl içinde ivedilikle olan mı bitecek, diğeri altı yıl içinde mi bitecek, dokuz yıl içinde mi? Yani devletlere bunu, hem sözleşmeyi imzalayan,

devamında kanunlarında onaylayan... Ki bunu hiç kabul etmeyen Rusya ve Azerbaycan gibi ülkeler var mesela içinde. Hiçbir yaptırımı olmuyor ama “Yaptırımı kabul ediyoruz, hatta çekincesiz kabul ediyoruz.” diyen bir irade aslında bu konuda elini değil, başını koyuyor ortaya yeter ki bir mağduriyet olmasın diye. Önce bunu bir kabul olarak bir kenara koyduğumuzda, o hâlde geriye bu üç yıllık zaman dilimindeki önceliklerimiz ve sonrası GREVIO ne yapıyor yani nasıl bir süreç öngörüyor; o kısmı merak ettim. Yani hem bize düşeni hem de GREVIO, sonra tekrar az önce ifade ettiğiniz, önce bir araya toplanma, sonra STK’lardan rapor alma, sonra devlet raporu... O sistem yeniden üç yıl sonra bir daha mı başlıyor, nasıl bir yapı var? Ben yol haritamızı doğru tespit etme adına merak ettim, soruyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Buyurun Hocam.

AVRUPA KONSEYİ İSTANBUL SÖZLEŞMESİ KOMİTESİ (GREVIO) BAŞKANI PROF. DR. AYŞE FERİDE ACAR – Şimdi, sorunuza cevaben... Önce -örneğin Türkiye’nin- hakkında rapor vermesi gereken konular bu ivedilikle diye belirtilen yani “urgency” kelimesiyle belirtilmiş olan konularda üç yıl sonra devletten gene bir rapor istenecek yani “Siz bir şunları şunları sormuştunuz, bu konularda şunu şunu yaptık.” diye sadece ona yönelik olarak.

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Önce yoktu çünkü Hocam. Önce yoktu, genel bir rapor şimdi çıktı ama şimdi var.

AVRUPA KONSEYİ İSTANBUL SÖZLEŞMESİ KOMİTESİ (GREVIO) BAŞKANI PROF. DR. AYŞE FERİDE ACAR – Şimdi bundan sonrakinde her hususta yeniden rapor istenmeyecek Türkiye’den çünkü bu durum tespit raporuydu. Bundan sonra ilk üç yıl sonra bu “ivedilikle” diye belirtilen, “Kuvvetle, ısrarla tavsiye edilir.” diye belirtilen hususlara yönelik olarak devlet bir rapor verecek.

Sorunuzun diğer kısmı... Ama o rapor verildiği zaman tabii gene aynı süreç işleyecektir, örneğin, sivil toplumdan gölge rapor istemek gibi şeyler. O noktada o üç yılla belirtilen konularda olacak.

Şimdi, peki gerisi ne olacak? Öbürleri için böyle altı yıllık, dokuz yıllık gibi bir şey konulmamış. Orada şu anda geçerli olan yaklaşım şu: “Birinci devre diyeyim yani değişik ülkelerin raporlarının incelenmesinde ilk etap biraz ortalayıp bittikten sonra yani şimdi ortada 35 tane devlet var, bu 35 devletin diyelim ki 25 tanesinin raporu gözden geçirildikten sonra bu defa ikinci bir “scale” başlayacak ve o ikinci devrede de gene geri kalan, üç yılla kısıtlı olmayan konularda bilgi istenecek devletlerden. Ama burası -yani ben açıklıkla söylüyorum- o dönemde artık GREVIO’nun vereceği takvim kararlarına bağlı bir şey yani ona ilişkin olarak sözleşmede net bir hüküm yok “Şu kadar senede bu yapılacak.” diye. Ama birinci derece önemli olan konularda üç yıl sonra rapor isteneceği zaten şey olarak belirtilmiş durumda.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Çok özür dileyerek bir cümle...

Mesela, az önce savcıların ya da yargıçların verdiği yanlış karar dedik ya, şimdi Sayın Vekilimin ifade ettiği yanlış bir karardır, uyuşturucu kullanan bir babaya vermektir ve sonuç ölümdür. Yani aslında baktığımızda bunun devamıyla ilgili ailenin, annenin, şiddet gören annenin dava açma hakkı var mı -yani avukatlar var aramızda, Sayın Başkanım da öyle- yani hele de bu sözleşmeye de istinaden bir süreç olabiliyor mu? Yani belki de onun cevabı: “Evet böyle demiştiniz, eksik görmüştünüz ama Türkiye’de bu irade, bu farkındalık oluştu. Buna benzer hatayı yargıç ya da savcı da yapmamalı, öbürü de yapmamalı yani herkesin o ifade ettiğiniz bütüncül çerçevede bakabilmek değerli.” denilebilir. Bence bu da o kapsama giriyor.

BAŞKAN – Şimdi, velayetle alakalı aslında burada bir yasal eksiklik var, burada o tespit önemli.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Usul hukuku çerçevesinde tarafların rızası dikkate alınarak, tarafların anlaşmasına binaen rıza gösterilen konularda aslında uygulamada böyle bir boşluk var.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Boşluk moşluk yok, hâkimin şeyi var.

BAŞKAN – Bu konuda bence değerlendirme, önümüzdeki süreçte- aslında bu başlıklar çok önemli, herkes çalışıp önümüzdeki toplantıda beyanda bulanabilirler. Hocamın tespitleri çok önemli, GREVIO raporu çok önemli.

AVRUPA KONSEYİ İSTANBUL SÖZLEŞMESİ KOMİTESİ (GREVIO) BAŞKANI PROF. DR. AYŞE FERİDE ACAR – Bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN – Hocam, buyurun.

AVRUPA KONSEYİ İSTANBUL SÖZLEŞMESİ KOMİTESİ (GREVIO) BAŞKANI PROF. DR. AYŞE FERİDE ACAR – Şimdi, bu adli süreçte belli hukuki tedbirler falan var. Ama bu sözleşmenin ki bizim yasalarımızın üstünde olan sözleşmenin ruhunda ve de açık maddelerinde bizde bir özen yükümlülüğü gereği var. İşte tam sizin bahsettiğiniz konu hâkimin özen yükümlülüğüyle hareket ederek bu konuya zaten müdahil olmasını, onu gözden geçirmiş olmasını gerektiriyordu. Dolayısıyla o bağlamda bir iddia çıkabilir buradan İstanbul Sözleşmesi'nin uygulamasına ilişkin.

Ben bir de şunu söylemek istiyorum yani şey yapmadan: Ben böyle bir alt komisyonun kurulmuş olmasına gerçekten çok memnun oldum. Bu çok ileri, doğru ve iyi niyetli bir adım. Ben başka memleketlerde bunun yapıldığını henüz duymadım. Şimdi rapor taraflar komitesinden geçip tekrar bildirildiği zaman size -aynı rapor bildirilecek ama- zaten Parlamentoya gelecek doğrudan çünkü sözleşme öyle diyor, parlamentoya gelmesi diyor. O zaman bu komisyonun bence çok daha ileri bir fonksiyonu olması beklenebilir. Haddim olmayarak şöyle bir şey de şey yapayım: Şimdi, mesela, birtakım çok somut eleştiriler var, çok kısa sürede şey yapılması... Onlar üzerinden başlayarak belki bir şey yapmak... İşte, şu 7/24 telefon hattı mesela, gayet somut bir şey. Sonra, sığınma evlerindeki kısıtlamalara ilişkin eksiklikler, bunların düzeltilmesi, bunlar son derece somut ve de şey. Bir de bu sözleşmesin eşgüdüm mekanizması olan yapının güçlendirilmesi...

BAŞKAN – Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü...

AVRUPA KONSEYİ İSTANBUL SÖZLEŞMESİ KOMİTESİ (GREVIO) BAŞKANI PROF. DR. AYŞE FERİDE ACAR – Finansal ve kaynak olarak güçlendirilmesi ve toplam olarak sözleşmede zaten söyleniyor. Kadına yönelik şiddetle mücadeleyle ilişkin maddi ve insan kaynaklarının artırılması yönünde herhâlde bu komisyonun çok etkisi olur diye düşünüyorum. Onun için de hayırlı olsun diyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyorum.

Size söz verelim.

Buyurun.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Teşekkür ederim.

Benim soracağım soruya zaten hocam kendiliğinden sormadan cevap verdi. Yani biliyorsunuz ben komisyon üyesi değilim, hocama teşekkür etmek için ve onu dinlemek için geldim ve bu komisyonun kurulmasından dolayı da oldukça memnunum. Yine somut olarak neler yapabilir bu komisyon ve KEFEK bu raporun sunduğu öneriler çerçevesinde? Lütfen, bunu konuşabilir miyiz, diye konuyu gündeme alıp hocamın fikrini soracaktım. Belki eklemek istediğiniz bir şey varsa yasamaya... Uluslararası düzenlemeler ve oradaki uygulamalar kapsamında biz somut olarak neler yapabiliriz, aslında onu konuşmak gerekiyor. Hep bize bilgilendirici sunumlar yapılıyor, raporlar çıkıyor ama uygulamada somut karşılıklarını ne kadar alabiliyoruz, buna yönelik bir sorum olacaktı. Hocamın dediklerini dikkate almamız gerektiğini önemişiyorum, gerçekten somut fayda görmek adına.

Şunu da önemsiyorum, daha önce de söylemişim: Mertcan olayı başka, birçok şiddet olayı, bir çok şey oluyor Türkiye’de. Biz elbette ki duyarlıyız, siyasetüstü bir şekilde bunlar için dayanışma içine girmeliyiz ancak KEFEK alt komisyonu varsa bunların, bizim medyada daha fazla yer almamız lazım. Yani eleştiriyoruz, kınıyoruz, düzenlemeler yapacağız diyoruz ama bu dayanışmayı medyanın önüne taşımamızın oldukça önemli olduğunu hatırlatmak istiyorum. Biz bunları bunları yapıyoruz, böyle bir olay olduğu takdirde de biz tüm partiler olarak bu konunun arkasındayız. Bir kere hep beraber bir basın açıklaması yapalım.

BAŞKAN – Olabilir.

AYSU BANKOĞLU (Bartın) – Yani bu komisyon şunları şunları yapıyor, onun dışında, bilgilendirici olmanın dışında yaşanan olaylarla ilgili biz bu konuda bu rapor geldi, bu rapora karşı bununla ilgili çözüm önerilerini çalışıyoruz ve bütün muhalefet ve iktidar milletvekilleri olarak da bununla ilgili bir kanun teklifi üzerine -örnek veriyorum- çalışıyoruz diye çıkalım bir beyanda bulunalım. Bunu önermek istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Olabilir, bunu değerlendirebiliriz. Bir basın açıklaması düşünülebilir.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – 7/24 hattı hayata geçirmenin duyurusunu yapabiliriz.

BAŞKAN – Olur, inşallah.

Şimdi sevgili hanımlar ve beyefendiler; bundan sonraki toplantıda bizim önerimiz, malum, bu işin önemli ayaklarından bir tanesi de barolar. Baroların TÜBAKKOM kadın hukuku komisyonları var ve Türkiye’nin 12 barosunda temsilcilikleri var. Biz Türkiye’nin 81 il barosundan kadına yönelik şiddetle alakalı hem mevzuatla hem de uygulamayla alakalı tespitlerini rapor hâline getirerek komisyonumuza iletmelerini isteyelim. Ayrıca, bu 12 baronun temsilcilerinin olduğu bir toplantı düzenleyelim derim, bu hususta. TÜBAKKOM kadın hukuku komisyonu olan 12 baro... Bu, kadına yönelik şiddetle alakalı komisyon kurmuş 12 tane baro var. Bu 12 baronun temsilcilerini davet edelim ve ayrıca da diğer barolardan, Türkiye genelindeki bütün barolardan da yazılı beyan isteyelim, tespitlerini burada bir toparlayalım derim. Bunu, bir sonraki toplantıyı bu noktada... Belki bu biraz uzun sürecek bir husustur, önümüzdeki hafta Genel Kurul çalışmıyor, biliyorsunuz iki haftalık bir ara verme durumu söz konusu. Bu arada bu dokümanlar toparlanmış olur, 5 Şubat itibarıyla Genel Kurul çalışmaya başlayacak o hafta içerisinde bu konuda bir toplantı yapılabilir, bu kanaateyim. Bu hususta farklı bir görüşü olan varsa fikrinizi sormak isterim arkadaşlar.

Buyurun.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Yani barolar evet birlikte çalışılması kesinlikle gereken kurumlar. Yani özellikle oralardaki kadın hakları merkezleri, bazıları çok etkin çalışıyor, hepsi keşke öyle olabilse ama bunun yanı sıra dediğim gibi, aynı zamanda somut neler yapabileceğimize yani daha somut neler yapabileceğimize dair herkes bir çalışma kendince yapsa ve bir dahaki toplantıda onun üstüne de konuşsak ve bir adım da atsak çok iyi olur diye düşünüyorum çünkü bunlar işi biraz şey yapacak.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Bir taslak oluşturmuş oluruz aynı zamanda.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Evet. Mesela şu benim size ilettiğim şey, alt komisyon çalışma usul esaslarının belirlenmesine dair ben size de ilettiğim hocam, sanıyorum burada var örneği ya da hepinize iletebilirim. Yani o minvalde mesela, daha geliştirilebilecek, daha somut bir şeyler önerirsek ve hayata geçirirsek o görüşmeleri de bir yandan yapmaya devam edebiliriz.

BAŞKAN – Şimdi bugün GREVIO temsilcisi Feride Hanım’ın sunumunu burada alt komisyon üyesi 10 arkadaşımız var, onların hepsine iletacağız. Onun üzerinde çalışarak zaten bir sonraki toplantıda yazılı olarak önerilerini iletmelerini ben ayrıca isteyeceğim.

Bir sonraki toplantımızın gündemi, bu, barolardan davet edeceğimiz temsilciler olmalı diye düşünüyorum. Bu hususta bir çalışma yapalım. Ayrıca tabii bu işin yargı ayağı da var. Bir sonraki aşamada uygulamada aile mahkemelerinde çalışmış hâkimlerle alakalı yapacağımız çalışmada, burada, bu konuda bize sunum yapacak, bizimle fikirlerini paylaşacak, bizzat yasayı uygulayan kişilerden de bilgi almak gerektiği kanaatindeyim bu hususta. Bir sonraki aşamaya da onu koyalım derim ben.

Buyurun vekilim.

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Biz boşanma komisyonu ve şiddet araştırma komisyonunda özellikle aile hâkimlerini çağırmıştık. Hem Ankara’dan hem... Gerçekten çok ciddi tespitler olmuştu.

Baro fikrinize şöyle katılıyorum: Önümüzde iki hafta Meclisin çalışmadığı bir zaman dilimi var. Dolayısıyla yazılı bu hafta tebliğ edilirse, onlara bildirilirse iki hafta bunları hazırlama süreçleri olur yani kendi tespitlerini bize iletme süreçleri olur. Bir de 12 farklı baro var yani sayıyı daha öze, aralarında temsilci çünkü hepsini ayrı ayrı dinlemek komisyonda vakit itibarıyla mümkün olmuyor. Yani belki bölgesel bakılarak...

BAŞKAN – Sunumları yazılı taleple istenebilir.

TÜLAY KAYNARCA (İstanbul) – Yazıları önce alabilirsek, iki hafta öncesinde biz gelmeden kafamızda bir tespit oluşur, burada sunum yapacak olanlardan da yeni bir veri çıkartabiliriz ama özellikle tekrar, ikinci olarak da aile hâkimlerinin yani direkt karar veren, onunla ilgili bir sonraki süreçte de olmalı, bu rapora mutlaka dercedilmeli.

Teşekkür ederim.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Bir sonrakinden önce, hâkimlerden önce aslında sorun tespiti yapabilecek olanlar bir kesim avukatlarsa bir kesim de Mor Çatı gibi örgütler. Yani bu mağdurlarla ilişki kuran gerçekten STK’ler. Yani asıl onlardan sorunların tespitini daha fazla dinlersek ondan sonra hâkimlere de “Bakın, böyle böyle diyorlar, siz buna ne diyorsunuz?” diyebiliriz. Yani değerlendirme fırsatını...

BAŞKAN – O sıralamayı değerlendirebiliriz ama bir sonraki aşamada sevgili hanımlar ve beyler, biz, dediğim gibi barolarla alakalı çalışmamızı yapalım, ondan sonraki yol haritamızı da ona göre belirleriz. Tabii ki sivil toplum kuruluşlarıyla da biz görüşeceğiz. Hâkim ve savcılarla görüşeceğiz. Yerine göre Adalet Bakanlığıyla da bu hususta bir görüşme yapılması gerektiğini düşünüyorum. Ayrıca bir saha çalışması, ŞÖNİM’lerin çalışmalarının yerinde tespiti noktasında bir saha çalışması yapılması, o saha çalışması esnasında da çok fazla kişiyle muhatap edilmeksizin eğer ayarlanabilirse şiddete uğramış bir iki mağdurun da dinlenmesi gerektiği kanaatindeyim. Bu hususta belki şehir dışına da çıkılabilir diye düşünüyorum. Buna göre değerlendirmemizi önümüzdeki süreçte yaparız.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Çok özür diliyorum, tekrar söz aldım ama şunu kaçırmazsak iyi olur. Şimdi GREVIO, gerçekten, Feride Hoca’nın anlattığı gibi zaten kendisinin de dışında olarak bütün ülkeleri gözlemleyen, tespit eden bir komite. Yani oradaki ihlallerin ne olduğunu zaten tespit ediyor. Biz şu hataya düşmeyelim. Biz yeniden tespit yapmayalım. Zaten teşvikler var, çözüme yönelik bir şeyler yapalım. Yani ha bire birileriyle görüşerek, görüşerek, görüşerek, ondan sonra bakın gene bu ihlaller var diyerek yeni bir rapor hazırlamamıza gerek yok. Buna da biraz uyanık olalım, dikkatli olalım diye sadece ifade etmek istedim.

BAŞKAN – Bence, bakın, tabii GREVIO’nun yol haritası, bize verdiği rapor çok önemli. Zaten biz ilk oradan başladık ama biz burada bu hizmeti sunan, bu işi yapan kamu kurumlarının mutlaka dinlenmesi, onların da fikirlerine başvurulması gerektiğini düşünüyorum. Hatta GREVIO’nun gözünden kaçan hususlar da olabilir.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR (Ankara) – Olabilir.

BAŞKAN – Yani uygulamada ortaya çıkan eksikler ve yanlışlar olabilir. Yani biz bu işin bir ayağı olan, hizmet sunan görevlilerden de mutlaka bilgi almamız gerektiği kanaatindeyim.

Hocam, buyurun.

AVRUPA KONSEYİ İSTANBUL SÖZLEŞMESİ KOMİTESİ (GREVIO) BAŞKANI PROF. DR. AYŞE FERİDE ACAR – Sadece bir şeyi eklemek istedim. Bazı şeyleri zaten yazılı olarak bulabilirsiniz kamu kuruluşlarının ilgili biriminde. O da demin söyledim ya GREVIO raporu taslak hâlinde sunulduktan sonra devletin verdiği bir rapor var buna yanıt olan. Onu alırsanız eğer orada zaten GREVIO’nun söylediklerine devletin, kamu kuruluşlarının yanıtları var. Hepsinden bir liste çıkarıp birileriyle görüşmek isteyebilirsiniz. Ben onu bilemem de öyle bir kaynak da var. Onu söylemek istedim.

SUZAN ŞAHİN (Hatay) – Ben de arkadaşşıma katıldığımı söyleyeceğim, onun altını çizmek açısından. Evet, hâkimler ve barolarla görüşelim ama bunlar mevcut durumu tespit etmek için değil, çözüm önerilerini hayata geçirmek için olsun.

BAŞKAN – Tabii, her hâlükârda çözüm önerilerini de ekleyeceğiz.

Toplantıyı kapatıyorum.

Çok teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 16.13

